

Nr 130

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förflyttning av Söderbygdens vattendomstol; given Stockholms slott den 14 mars 1958.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Ingvar Lindell

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att Söderbygdens vattendomstols kansli skall flyttas från Stockholm till Växjö.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars 1958.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, KJELLIN, JOHANSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Lindell, fråga om *förflyttning av Söderbygdens vattendomstol* och anför därvid följande.

I skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 209) har 1955 års riksdag anhållit om utredning angående förflyttning av Söderbygdens vattendomstol, som för närvarande har sitt kansli förlagt i Stockholm, till lämplig plats inom dess eget domsområde. Chefen för justitiedepartementet har, jämlikt bemyndigande av Kungl. Maj:t den 2 mars 1956, tillkallat lagmannen Nils Viklund att såsom sakkunnig inom departementet verkställa utredning angående vattendomstolarnas organisation och därmed sammanhängande frågor. Bland de uppgifter, som enligt direktiven anförtrotts utredningen, har ingått den av 1955 års riksdag väckta frågan om förflyttning av Söderbygdens vattendomstol. Utredningsmannen har den 30 augusti 1957 avgivit ett betänkande (stencilerat) med förslag i frågan.

Sedan betänkandet varit föremål för remissbehandling och ärendet ytterligare beretts inom justitiedepartementet, anhåller jag nu att få upptaga frågan.

Vattendomstolens domsområde m. m.

Enligt 11 kap. 9 § vattenlagen den 28 juni 1918 skall antalet vattendomstolar i riket bestämmas av Kungl. Maj:t. Gränserna för de till varje vattendomstol hörande områdena skall följa vattendelare mellan olika vatten-system på sätt Kungl. Maj:t närmare förordnar. Med stöd härav har i kungörelse den 10 juni 1949 (nr 326) vattendomstolarnas antal bestämts till fem, av vilka en benämnes Söderbygdens vattendomstol. Domsområdet för denna vattendomstol skall jämlikt samma kungörelse omfatta Nyköpingsåns och söder därom belägna, i Östersjön utfallande vattendrags områden samt Gotland ävensom de sydliga västkustvattendragens områden till och

med Lagans nederbördsområde. Genom kungörelsen har vidare förordnats, att Söderbygdens vattendomstols kansli tillsvidare skall vara förlagt till Stockholm — således utanför domstolens eget område — dit det varit förlagt alltsedan vattendomstolarna inrättades den 1 januari 1919.

Vid vattendomstolen tjänstgör för närvarande en vattenrättsdomare, en biträdande vattenrättsdomare, två vattenrättsingenjörer, en vattenrättssekreterare, en biträdande vattenrättssekreterare samt en vattenrättsamanuens (protokollssekreterare). Kontors- och skrivpersonalen uppgår till fyra personer. Antalet befattningshavare vid vattendomstolen är sålunda sammanlagt 11.

Utredningsmannens förslag

Vad beträffar frågan om förflyttning av domstolen från Stockholm bör ske framhåller utredningsmannen till en början, att Söderbygdens vattendomstols kansli varit förlagt till Stockholm under en tidrymd av inemot 40 år och att man därför icke på förflyttningsfrågan bör lägga enbart de synpunkter, som i och för sig kunde ha anlagts om det gällt att placera en nyinrättad domstol. För en lokal förläggning av domstolskansliet talar det principiella kravet, att en underdomstol helst bör vara belägen inom sitt domsområde eller i omedelbar närhet därav. Skälen härtill torde i första hand vara två. För det första är det önskvärt att en underrättsdomare förvärvar intim kännedom om den bygd i vilken han har att verka och om bygdens befolkning och dess levnadsförhållanden. En sådan kännedom kan lättare vinnas av den, som är boende inom det område varom fråga är, och den måste sägas vara av särskilt stor betydelse vid vattenrättsskipningen, där det ofta gäller att bedöma ingrepp som intimt berör bygden och befolkningen. För det andra torde det rent psykologiskt förhålla sig så, att befolkningens förtroende för domstolen blir större om den är belägen inom domsområdet än om den ligger utanför detta område.

I anslutning till det sagda anmärkes, att de stora domsområden, om vilka det är fråga inom vattenrättsskipningen, medför att möjligheten att vinna kontakt med bygd och befolkning gör sig mindre starkt gällande i fråga om en vattendomstol än när det gäller exempelvis en häradsrätt. Därmed är dock icke sagt, att synpunkten är utan betydelse beträffande vattendomstolarna i det att möjligheten i varje fall måste bli större vid förläggning inom domsområdet än vid förläggning till Stockholm.

Beträffande målens lokala fördelning inom domsområdet hänför sig utredningsmannen bl. a. till tre, såsom bilagor vid betänkandet fogade tabeller, vilka under utredningen upprättats med ledning av uppgifter, som lämnats av vattenrättsdomaren vid vattendomstolen. Vid betänkandet har jämväl fogats en karta utvisande fördelningen av målen den 1 oktober 1956. Tabellerna och kartan torde få fogas såsom bilagor till detta protokoll (*bil. A—D*). Utredningsmannen framhåller, att flertalet av målen under senare år varit lokaliserat till domsområdets sydligare delar, samt uppställer frågan, om den nuvarande geografiska fördelningen av målen på områdets olika delar

kan väntas bestå i framtiden eller huruvida någon mer påtaglig förskjutning kan beräknas äga rum. I detta hänseende omnämner utredningsmannen först, att målens lokalisering undersökts för de två perioderna 1946—1950 och 1951—1955. Denna analys visar, att koncentrationen till Skåne-Blekinge-Halland-Småland-Öland var praktiskt taget av samma storleksordning under båda dessa perioder och att av målen hänförde sig under åren 1946—1950 36,6 procent och under åren 1951—1955 46,2 procent till Skåne och Blekinge (jfr bil. C). Det har alltså under sistnämnda period kunnat konstateras en ökning av målförekomsten i de sydligaste delarna av området i förhållande till de nordligare delarna. Någon säker prognos kan emellertid icke uppställas på grund härav. Man synes dock berättigad utgå ifrån att målens nuvarande lokala fördelning inom domsområdet i stort sett kommer att visa sig representativ även för en överskådlig framtid.

Utredningsmannen kommer härefter in på frågan om vattendomstolens tjänsteresor. Enligt vattenlagen skall huvudförhandling i vattenmålen hållas vid syn på stället eller, där målet kan prövas utan syn, på annan plats som är för parterna välbelägen. Vattendomstolens ledamöter måste på grund därav företaga resor inom domsområdet. Enligt utredningsmannens mening kommer en förflyttning av domstolskansliet att medföra en omläggning av hela tekniken för resornas anordnande. Resorna ordnas nu för det mesta såsom bilresor. Därvid tillgår i allmänhet så att mål från olika delar inom domsområdet sammanföres och behandlas under en och samma resa, som ofta blir en resa över praktiskt taget hela domsområdet. Erfarenhet från annat håll har givit vid handen, att en lokal förläggning torde komma att medföra, att resorna blir fler men i gengäld mindre omfattande. De långa resorna med Stockholm som utgångspunkt spänner ofta över en tid av omkring tio dagar per resa. Man kan enligt utredningsmannens mening icke bortse från, att dessa resor ur såväl fysisk som psykisk synpunkt måste bli ansträngande. En förläggning inom domsområdet skulle göra det enklare att likformigt avverka målen inom olika delar av området samt öka möjligheten att göra extraresor för handläggning av enstaka särskilt bråds-kande mål.

Rörande domstolsledamöternas tjänsteresor anför utredningsmannen vidare:

Bortser man från att en förflyttning från Stockholm till lämplig ort inom domsområdet möjligen kan tänkas få viss inverkan på resandets omfattning, lär det vara uppenbart, att resornas sammanlagda längd och därmed även restiderna kommer att förkortas genom en sådan förflyttning. Domstolsresorna företages nu, såsom framgår av vad nyss sagts, i stor utsträckning med bil. Anledning finnes att antaga att detta blir fallet jämväl framdeles. Vad som här anförts beträffande de kortare restiderna torde utan inskränkning gälla bilresorna. Beträffande domstolsresor företagna med järnväg bör däremot framhållas, att en stor del av domsområdet bekvämt kan nås med natttåg från Stockholm, varför vanlig arbetstid ofta icke behöver användas för resor till sådana trakter, om kansliet jämväl i fortsättningen skulle bli kvar i huvudstaden. Dessutom torde i detta sammanhang böra erinras om att reguljära flygförbindelser numera upprätthålles mellan Stockholm och ett flertal platser inom skilda delar av domsområdet.

I fråga om resekostnaderna, som till största delen drabbar statsverket, finner utredningsmannen det självfallet, att dessa blir större om resorna anträds med Stockholm som utgångspunkt än om de företages från någon ort inom domsområdet.

Efter att bl. a. ha framhållit, att en förläggning till kansliort inom domsområdet torde komma att medföra lugnare dagliga arbetsförhållanden än den nuvarande förläggningen till Stockholm, övergår utredningsmannen till att behandla vattendomstolens lokalfråga. Vattenrättsdomaren har betonat, att domstolens lokalproblem — såväl i vad angår utrymmen för arbets- och sammanträdesrum som beträffande arkivutrymmen — oundgängligen fordrar en snabb lösning. Domstolen disponerar för närvarande lokaler vid Vasagatan i Stockholm i samma hus som Österbygdens vattendomstol. Även sistnämnda domstol är eller kommer inom kort att bli i behov av ökat utrymme. Enligt vad utredningsmannen inhämtat från byggnadsstyrelsen är möjligheterna att bereda båda domstolarna ökat utrymme i detta hus begränsade. Troligen kan byggnadsstyrelsen icke räkna med att för domstolarnas räkning komma i besittning av mer än ytterligare sex rum i huset. Dessa rum torde till största delen behöva tagas i anspråk vid en blivande utvidgning av Österbygdens vattendomstol.¹ En möjlig lösning torde under sådana förhållanden vara, att Söderbygdens vattendomstol får flytta till helt nya lokaler. Det förefaller under nuvarande förhållanden bli förenat med vissa svårigheter att på ett rationellt sätt ordna lokalfrågan i Stockholm under det att större möjligheter torde stå till buds i landsorten. Såvitt utredningsmannen kunnat finna, torde en utflyttning av Söderbygdens vattendomstol därför främja lösningen av lokalfrågan.

Utredningsmannen berör härefter vissa skäl som talar för att en förflyttning från Stockholm icke kan anses påkallad och framhåller därvid inledningsvis att, såvitt utredningsmannen har sig bekant, det icke från något håll gjorts gällande, att vattendomstolens förläggning utanför domsområdet skulle ha medfört, att domstolen fullgör sina uppgifter mindre förtjänstfullt än de övriga vattendomstolarna i riket. Utredningsmannen kan vitsorda detta förhållande. Beträffande rekryteringsmöjligheterna för den juridiska och tekniska personalen anför utredningsmannen, att dessa torde ställa sig förmånligare vid förläggning till Stockholm än vid förläggning till landsorten. Erfarenheten har visat, att tjänsterna som domare vid en till Stockholm förlagd domstol anses mer eftersträfvansvärda än motsvarande tjänster i landsorten. Samma sak gäller den juridiskt utbildade personalen i övrigt, därvid dock beträffande vattenrättssekreterartjänsterna möjligen kan göras den reservationen, att rekryteringen i viss mån kan underlättas om den nya kansliorten blir en hovrättsstad. I fråga om den tekniska personalen kan man våga antaga, att ingenjörstjänsterna skulle locka fler kvalificerade sökande vid en förläggning till Stockholm än vid en förläggning inom domsområdet. De sista årens erfarenheter från övriga i landsorten förlagda vat-

¹ Jfr II ht 1958 s. 71—72; SU 2 s. 17.

tendomstolar har emellertid givit vid handen, att någon svårighet att över huvud taget få kvalificerade sökande till ingenjörstjänsterna icke försports, sedan dessa tjänster blev föremål för löneroglering.

Ett annat skäl som talar mot en förflyttning från Stockholm är att den gemensamma förläggningen av Söderbygdens och Österbygdens vattendomstolar otvivelaktigt medfört fördel därutinnan, att tankeutbyte och utbyte av erfarenheter mellan ledamöterna av de båda domstolarna lätt kan äga rum. Denna fördel försvagas emellertid, om lokalfrågan för vattendomstolarna i Stockholm blir löst på det sätt, att domstolarna icke längre blir placerade i samma hus. En förläggning till Stockholm underlättar vidare självfallet kontakten mellan domstolen och vissa myndigheter, med vilka domstolen behöver samarbeta. Sålunda är det icke betydelseöst, att kontakt lätt kan åvägabringas mellan vattendomstolen samt exempelvis kammarkollegiet, vattenfallsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och andra centrala myndigheter. Även partsombud och tekniker, som anlitas av parterna i målen, är i stor omfattning bosatta i Stockholm, och kontakt kan därför lättare nås med dessa vid en förläggning dit. Å andra sidan kan vid förläggning till en residensstad i landsorten vinnas lätt och smidig kontakt med de olika länsmyndigheterna (länsstyrelse, lantbruksnämnd, hus-hållningssällskap, länsarbetsnämnd etc.) inom det län, där kansliet är beläget. Betydelsen härav försvagas av att domsområdet omfattar ett flertal län.

Efter att i betänkandet ha behandlat vissa synpunkter, ur vilka det synes likgiltigt eller svårt att bedöma huruvida en förflyttning är påkallad, uttalar utredningsmannen sammanfattningsvis följande.

Utredningsmannen har mot varandra vägt de skäl, som enligt vad ovan sagts talar för en förläggning i Stockholm, och de skäl, som talar för en placering av kansliet inom domsområdet. Ehuru de praktiska skälen för ett bibehållande av Stockholm som kansliort måste anses värda stort beaktande, har emellertid utredningsmannen för sin del funnit dessa skäl icke vara av samma styrka som skälen för en lokal placering. Bland sistnämnda skäl vill utredningsmannen i första hand peka på det principiella kravet, att en domstols kansli bör vara beläget inom domsområdet. Stor betydelse bör även tillmätas den geografiska fördelningen av målen, vilken fördelning visar en vida större måltäthet inom den sydliga delen av domsområdet än inom den norra delen. Vid sådant förhållande framstår det som en anomali, att domstolen skall ha sin kansliort närmare den »målfattiga» delen av domsområdet och t. o. m. norr därom. Utredningsmannen har slutligen fäst stor vikt vid att vattendomstolens resor kan ordnas smidigare och bli mindre tröttande vid en lokal än vid en central förläggning.

På grund av vad sålunda anförts förordar utredningsmannen, att Söderbygdens vattendomstols kansli från och med dag, som fastställs av Kungl. Maj:t, överflyttas till lämplig ort inom vattendomstolens domsområde. Utredningsmannen framhåller, att den sålunda föreslagna utflyttningen skulle utgöra ett — låt vara ringa — bidrag till en såsom önskvärd ansedd utveckling i riktning mot ökad lokalisering av statsverksamheten annorstädes än i huvudstaden.

Vad angår frågan om lämplig kansliort inom vattendomsstolens domsområde bör man enligt utredningsmannens mening främst beakta, att kansliet bör förläggas till en plats, som är välbelägen i förhållande till de trakter, där mål, framförallt av större beskaffenhet, kan väntas förekomma. Vidare torde man enligt utredningsmannen böra beakta den fördel en förläggning till en residensstad innebär. Även om därigenom ej kan vinnas närmare direkt kontakt med alla länsmyndigheter inom domsområdet, vinnes dock sådan kontakt med myndigheterna i ett av de län domsområdet omfattar. Slutligen, anför utredningsmannen, bör även uppmärksammas det förhållandet, att en förläggning till en hovrättsstad kan medföra vissa fördelar såväl ur rekryteringssynpunkt som ur synpunkten att därigenom ges tillfälle till umgänge och tankeutbyte med kolleger inom domarkåren samt möjligheter att utnyttja ett välförsett juridiskt bibliotek.

Ett studium av målfördelningen inom domsområdet, fortsätter utredningsmannen, ger vid handen, att ur denna synpunkt Växjö har en gynnsam belägenhet. Andra städer, som ligger väl till i förhållande till målens lokala placering, är Jönköping, Malmö och Kristianstad. Jönköping är visserligen ej lika centralt beläget som Växjö men ligger ändock väl till såväl för målen i Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Hallands län som för målen i domsområdets nordliga och västliga delar. Med hänsyn till de långa avstånden från Malmö och Kristianstad till de nordliga och västliga delarna anser utredningsmannen däremot dessa städer mindre lämpliga som förläggningssort än Jönköping och Växjö. En förläggning till Malmö skulle ur vissa synpunkter medföra liknande olägenheter som den nuvarande placeringen i Stockholm.

Det genomsnittliga avståndet i mil till vissa centralorter inom olika delar av domsområdet utgör, enligt vad som anföres i betänkandet,

från Växjö.....	17,6 mil
» Jönköping.....	20,6 »
» Kristianstad.....	21,0 »
» Malmö.....	27,8 »

Den genomsnittliga restiden i timmar vid dagtågsförbindelse till centralorterna uppgives i betänkandet vara

från Växjö.....	3 1/4 timmar
» Jönköping.....	3 3/4 »
» Kristianstad....	4 »
» Malmö.....	3 3/4 »

Ehuru en sådan medeltalsberäkning av avstånd och restider i ett fall som det förevarande ej får tillmätas någon avgörande betydelse — beroende bl. a. på att måltätheten är olika inom olika delar av domsområdet och att valet av centralorter ej kan bli ur alla synpunkter tillfredsställande — kan beräkningen dock enligt utredningsmannens mening ge en viss ledning, då

man söker bilda sig en uppfattning om ett företräde för någon av de ifrågasatta förläggningsorterna.

Utredningsmannen erinrar om att såväl Jönköping som Växjö är residensstäder och att Jönköping därjämte är säte för Göta hovrätt.

Utredningsmannen har med beaktande av de sålunda anförda synpunkterna stannat för att föreslå endera av Jönköping eller Växjö till kansliort för Söderbygdens vattendomstol. I fråga om det lokaliseringspolitiska bedömandet av den föreslagna förläggningsorten har utredningsmannen samrått med arbetsmarknadsstyrelsen, som ur de synpunkter styrelsen har att företräda förklarar sig icke ha något att erinra mot en förläggning till någon av de nämnda städerna, varvid styrelsen dock ansett Växjö böra äga något företräde framför Jönköping.

Utredningsmannen tillägger, att han ej undersökt vilka möjligheter, som kan stå till buds när det gäller att skaffa kansli lokaler i de båda städerna, och självfallet ej heller de ekonomiska betingelserna för lokalanskaffningen. Förutsättningarna såväl i dessa hänseenden som med avseende på möjligheterna att bereda bostäder för domstolens befattningshavare i de båda städerna torde enligt utredningsmannens mening böra tillmätas viss vikt vid ett slutligt ståndpunktstagande.

Utredningsmannen uttalar, att en förflyttning av Söderbygdens vattendomstol från Stockholm aktualiserar viss omreglering av domstolens doms område. Om domstolens kansli förflyttas från Stockholm, synes det nämligen icke lämpligt ur kommunikationstekniska synpunkter, att Gotlands län i fortsättningen skall lyda under nämnda domstol. Under sådana omständigheter bör Gotland enligt utredningsmannen i stället överföras till den i Stockholm stationerade Österbygdens vattendomstol. En sådan åtgärd är lämplig även ur andra synpunkter. Söderbygdens vattendomstols arbetsbörda är för närvarande stor men knappast av den storleksordningen, att den motiverar omedelbar förstärkning med en eller flera arbetskrafter. Ett överförande av Gotland till annan vattendomstol skulle därför, om ock i ringa mån, minska arbetsbördan. Om Österbygdens vattendomstol förstärkes, torde dess arbetskapacitet enligt utredningsmannens bedömande ökas så att målen från Gotland utan större svårighet och utan intrång på andra mål kan medhinnas.

Slutligen berör utredningsmannen — dock utan att framlägga något förslag i det hänseendet — frågan om lämpligheten av att, i samband med en förflyttning av Söderbygdens vattendomstols kansli från Stockholm, till Österbygdens vattendomstol överföra även den del av Söderbygdens vattendomstols doms område, som är belägen mellan dess nuvarande norra gräns och vattendelaren norr om Vättern och Motala ström.

Yttranden

Över betänkandet har efter remiss yttranden avgivits av vattenöverdomstolen (efter hörande av Österbygdens vattendomstol), Söderbygdens vatten-

domstol, kammarkollegiet, vattenfallsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, sjöfartsstyrelsen, fiskeristyrelsen, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, byggnadsstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, statskontoret och lokaliseringsutredningen rörande statlig verksamhet samt av länsstyrelserna i Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Skaraborgs och Örebro län. Länsstyrelsen i Södermanlands län har vid sitt utlåtande fogat yttrande av distriktsingenjören för vatten och avlopp i Stockholms, Södermanlands och Gotlands län, varjämte länsstyrelsen i Jönköpings län överlämnat yttrande av drätselkammaren i Jönköpings stad.

Vidare har yttranden efter remiss inkommit från svenska vattenkraftföreningen, riksförbundet landsbygdens folk, svenska väg- och vattenbyggares riksförbund, Sveriges juristförbund och svenska landskommunernas förbund.

Växjö stads drätselkammare har i skrivelse den 27 november 1957 framlagt vissa synpunkter i ärendet. Därjämte har inkommit en skrivelse, dagtecknad den 26 februari 1958, från stadsfullmäktiges i Hälsingborg ordförande. Vidare har vattenrättsdomaren i Söderbygdens vattendomstol till komplettering av vattendomstolens remissyttrande inkommit med en den 27 februari 1958 dagtecknad skrivelse.

Utredningsmannens förslag om förflyttning av domstolskansliet från Stockholm har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i det övervägande antalet yttranden.

Vattenöverdomstolen anser att, även om vissa icke oväsentliga fördelar är förknippade med domstolens nuvarande förläggning, så starka skäl av principiell och praktisk art kan andragas till stöd för förslaget att detsamma bör förordas. *Kammarkollegiet* uttalar, att fördelarna av en förflyttning synes upphäva nackdelarna därav. *Lokaliseringsutredningen rörande statlig verksamhet* finner sig kunna konstatera, att vattendomstolen utan olägenhet kan flyttas från Stockholm, varför en sådan åtgärd enligt utredningens mening bör genomföras.

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller, att de direkta följderna ur sysselsättningssynpunkt av vattendomstolens lokalisering visserligen är av tämligen ringa räckvidd, men tillstyrker likväl livligt utredningsmannens förslag, då en utflyttning av domstolen från Stockholm med hänsyn till strävandena att minska den starka koncentrationen av administrativ verksamhet till Stockholm får tillmätas betydelse. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* uttalar sig i samma riktning.

Byggnadsstyrelsen anför, att möjligheterna att anskaffa tillräckliga kontors- och sammanträdesrum jämte erforderliga parkeringsutrymmen synes vara större i Jönköping och i Växjö än i Stockholm, där bristen på lokaler för statsförvaltningen för närvarande är mycket besvärande.

Vattenfallsstyrelsen motsätter sig icke förslaget om domstolskansliets förflyttning från Stockholm.

Enligt *Sveriges juristförbund* kan några påtagliga fördelar icke uppnås genom en förflyttning. Förbundet vill dock icke motsätta sig att domstolen flyttas till ort inom domsområdet.

Söderbygdens vattendomstols majoritet (vattenrättsdomaren, en vattenrättsingenjör och en vattenrättsnämndeman) avstyrker utredningsmannens förslag om domstolskansliets förflyttning från Stockholm. Domstolsmajoriteten uttalar bl. a. följande.

Genom vattenrättsnämndemännen är det redan i viss mån sörjt för vattendomstolens förankring i bygden. Den kännedom om dennas och befolkningens förhållanden, vilken även övriga ledamöter i domstolen bör besitta, torde de säkra:e kunna förskaffa sig genom sina besök på ort och ställe för huvudförhandling eller undersökning än genom bofasthet i viss ort inom domstolens vidsträckta område. I varje fall lärer den närmare förtrogenhet, som kan vinnas genom bofasthet inom området, bli ganska lokalt begränsad. För frågan om ortsbefolkningens förtroende till domstolen torde det sätt, varpå denna handlägger och avdömer sina mål, ha väsentligt större betydelse än kansliortens grad av närbelägenhet.

För den rättssökande allmänheten förefaller tillgången till ett mera närbeläget kansli än i Stockholm ej vara av större intresse, i betraktande av den obetydliga frekvensen av personliga sakägarebesök även på de inom sina domsområden belägna vattendomstolskanslierna. — — —

För ett bibehållande av Stockholm som kansliort talar vissa omständigheter, vilka visserligen var för sig är av mera underordnad betydelse men dock tillsammans förtjäna beaktande. Domstolen syftar här på möjligheten av fortsatt samgående med Österbygdens vattendomstol och på de fördelar, som är förenade därmed, såsom gemensamma kansli lokaler och kontorsmaskiner ävensom samarbete med jurister och ingenjörer där. Vidare märkes den med kansliets förläggning i Stockholm lätt uppnådda förbindelsen såväl med där bosatta juridiska och tekniska partsombud som med myndigheter, institutioner och sammanslutningar, verksamma inom vattenrätten. Slutligen anmäler sig rekryteringssynpunkten. I Stockholm har det aldrig mött någon svårighet att erhålla väl kvalificerad personal, och denna brukar stanna hos domstolen så länge som möjligt. Detta har ur kontinuitets- och allmän arbetssynpunkt medfört fördelar, vilka en flyttning möjligt skulle kunna äventyra.

Vid bedömandet av om förflyttning bör ske eller ej synes stor vikt vara att fästa vid verkningarna på domstolens resor. I fråga om *tågresorna* medför en flyttning i varje fall *en* försämring, nämligen den att möjligheten att använda nattåg helt bortfaller. Även i vad gäller *flygresor*, som på senaste åren i viss mån börjat komma i bruk, erbjuder Stockholm större möjligheter än någon annan ort. För *bilresorna* däremot skulle en förflyttning söderut innebära en avsevärd förbättring i form av rationellare planläggning, så att resorna kan göras kortvarigare och därmed mindre ansträngande ävensom smidigare inpassas i domstolens arbetsgång. Ju större del av domstolens resor som företages med bil, desto mera uttalade blir dessa fördelar, och om man komme därhän, att bil användes för flertalet domstolsresor, kan en förflyttning antagas medföra övervägande nytta ur allmän resesynpunkt. Bilresornas kommande omfattning är emellertid ännu så länge en öppen fråga.

En minoritet inom Söderbygdens vattendomstol (en vattenrättsingenjör och en vattenrättsnämndeman) tillstyrker förflyttning till Malmö med hän-

syn till de i ärendet upplysta förhållandena och särskilt då de avsevärda fördelar ur resesynpunkt som därigenom skulle vinnas.

Fiskeristyrelsen och *svenska vattenkraftföreningen* förordar, att Stockholm skall bibehållas som domstolens kansliort.

Såsom kansliort inom vattendomstolens domsområde föreslås i yttrandena städerna Jönköping, Växjö, Malmö och Hälsingborg.

För Jönköping såsom kansliort uttalar sig *kammarkollegiet*, *byggnadsstyrelsen*, *lantbruksstyrelsen*, *länsstyrelserna i Södermanlands, Jönköpings, Skaraborgs, Örebro och Kalmar län* samt *Sveriges juristförbund*.

Kammarkollegiet framhåller, att den nya förläggningssorten bör vara såväl centralt belägen inom domkretsen som ägnad att främja rekryteringen av domstolspersonalen och att underlätta tillgång på juridiska och tekniska partsbiträden. Vid valet av ort läser man enligt kollegiets mening icke få utgå från såsom säkert att nuvarande målfördelning inom domkretsen kommer att bestå under längre tid, varför det på lång sikt synes mest försiktigt att räkna med en jämnare fördelning av målen. Bedömes de av utredningsmannen diskuterade städerna från dessa utgångspunkter får Malmö anses ligga alltför mycket i domsområdets periferi för att kunna tillgodose huvudsyftena med förflyttningen. Till Kristianstads närhet är nu koncentrerat ett stort antal betydande mål men detta förhållande måste bedömas som övergående. Växjö ligger rent geografiskt centralt, men valet av denna stad synes i förhållandevis hög grad isolera domstolen från kontakter med juridisk och teknisk expertis. Bedömd utifrån samtliga angivna synpunkter synes Jönköping, som är hovrättsstad och som ur kommunikationssynpunkt ligger väl till, få anses lämpligast.

Den verkställda utredningen har enligt *byggnadsstyrelsen* visat, att starka skäl kan anföras för såväl Jönköping som Växjö. De fördelar, som Jönköping kan erbjuda domstolen ur rekryterings- och »inre» funktionssynpunkter samt med hänsyn till de bättre vägförbindelserna med Stockholm, anser emellertid styrelsen väga tyngre än det centralare läget i förhållande till flertalet mål vid domstolen som Växjö erbjuder. Härtill kommer, att Jönköpingsorten visar tydliga tendenser att framträda som en centralort med landsdelsbetydelse i området mellan Skåne, Göteborg och Östgötaslätten, medan Växjöorten främst har karaktär av vanligt länscentrum. Då man i princip bör eftersträva att förlägga en inrättning med den landsdelsbetydelse det här gäller till en häremot svarande ort eller, annorlunda uttryckt, till en ort till vilken företag, filialer o. dyl. av motsvarande landsdelsbetydelse tenderar att spontant lokaliseras, synes Jönköping enligt styrelsens mening jämväl ur denna principiella synpunkt vara ett riktigare lokaliseringsval för domstolen än Växjö.

Länsstyrelsen i Kalmar län anför, att ur vattendomstolens egna synpunkter Jönköping måste bereda vissa fördelar, som icke Växjö kan uppvisa. Länsstyrelsen tänker då främst på att Göta hovrätt är förlagd till Jönkö-

ping, vilket helt naturligt talar för att vattendomstolen även bör stationeras där. Även om Växjö för invånarna i Kalmar län ur avstånds- och kommunikationssynpunkt ligger något lämpligare till än Jönköping, vill länsstyrelsen sålunda icke motsätta sig, att vattendomstolens kansli förlägges till sistnämnda stad.

Till förmån för Växjö som kansliort för vattendomstolen uttalar sig *arbetsmarknadsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, lokaliseringsutredningen rörande statlig verksamhet, länsstyrelserna i Östergötlands,¹ Kronobergs, Kristianstads och Blekinge län samt riksförbundet landsbyggdets folk.*

Arbetsmarknadsstyrelsen erinrar i sitt remissvar om att utredningsmannen samrått med arbetsmarknadsstyrelsen, som därvid ur de synpunkter styrelsen har att företräda förklarar sig icke ha något att erinra mot en förläggning till Växjö eller Jönköping, därvid styrelsen dock ansett Växjö böra äga något företräde framför Jönköping. Sedan styrelsen tagit del av det föreliggande betänkandet och den däri redovisade geografiska fördelningen av målen inom domsområdet liksom också utredningsmannens slutsats, att man synes berättigad utgå ifrån att målens nuvarande lokala fördelning inom domsområdet i stort sett kommer att visa sig representativ även för en överskådlig framtid, har styrelsen funnit sig böra slutligt stanna för att i första hand tillstyrka en lokalisering av domstolens kansli till Växjö och i andra hand till Jönköping.

Lokaliseringsutredningen rörande statlig verksamhet anser det angeläget tillgodose kravet, att domstolen får en central placering inom domsområdet. Ur denna synpunkt torde Växjö erbjuda något större fördelar än Jönköping. Även de allmänt lokaliseringspolitiska synpunkterna talar enligt utredningens mening otvivelaktigt till förmån för Växjö. Med hänsyn till att vattendomstolen endast sysselsätter ett relativt litet antal personer, får visserligen den lokaliseringspolitiska effekten av domstolens placering antagas bli obetydlig. Det torde emellertid knappast vara någon tvekan om att även en lokalisering av detta slag kan vara värdefull för en sådan ort som Växjö, som är belägen i centrum av ett utflyttningsområde.

För Växjö eller Jönköping utan bestämt företräde för någon av städerna uttalar sig *vattenfallsstyrelsen, sjöfartsstyrelsen och fiskeristyrelsen.*

Malmö förordas såsom ny kansliort av *vattenöverdomstolen, Söderbyggdets vattendomstol, länsstyrelsen i Malmöhus län samt svenska väg- och vattenbyggares riksförbund.*

Vattenöverdomstolen anser, att övervägande skäl talar för att Malmö bör väljas som förläggningsort, ehuru vattenöverdomstolen icke vill helt utesluta Växjö och Jönköping. Vattenöverdomstolen anför:

¹ Landssekreteraren vid denna länsstyrelse förordar Jönköping.

De betänkligheter utredningsmannen anfört mot att förlägga kansliet till Malmö är enligt vattenöverdomstolens mening icke övertygande. Visserligen ligger Malmö i södra änden av domsområdet men dess läge är gynnsamt i förhållande till den del av domsområdet, där målfrekvensen är störst. Härtill kommer att staden har goda landsvägs- och järnvägsförbindelser med alla delar av domsområdet. Med all sannolikhet är Malmö dessutom det ur rekryteringssynpunkt lämpligaste alternativet. — — —

Till förmån för Växjö talar stadens centrala läge inom domsområdet. Rent geografiskt sett är Växjös läge bäst. Emellertid ligger staden kommunikationstekniskt mindre väl till, i synnerhet beträffande järnvägsförbindelser. I det avseendet synes Jönköping innebära en lämpligare lösning. Såsom hovrättsstad har dessutom Jönköping — liksom Malmö — vissa fördelar framför Växjö.

Söderbygdens vattendomstol (majoriteten) uttalar att den, om flyttning anses böra komma till stånd, kan godtaga Malmö som i och för sig lämplig kansliort medan de av utredningsmannen föreslagna alternativen Jönköping och Växjö enligt domstolens mening är mindre lämpliga och därför ej bör ifrågakomma. I yttrandet anföres bl. a. följande.

Den kraftiga målkoncentrationen ned mot Skåne—Blekinge innebär, att förhållandevis ringa tid behöver ägnas resor och sammanträden inom norra hälften av domsområdet. Till följd härav kan med Malmö som utgångs- och slutpunkt en i lämpliga dagsetapper — alltså med handläggning av mål på vägen — uppdelad bilresa till domsområdets nordligaste delar bekvämt företagas inom — — — en arbetsvecka. Med 2 à 3 sådana resor om året och med övriga resor huvudsakligen förlagda inom södra hälften av domsområdet kan påräknas en likformig avverkning av målen inom domsområdet. Malmö är följaktligen icke blott den bäst belägna orten för resor inom de delar av domsområdet, där måltätheten är störst, utan även fullt godtagbart som utgångspunkt för resorna norrut.

Ur rekryteringssynpunkt i vad gäller juristerna är det av värde, att domstolskansliet förlägges till en hovrättsstad. I vad gäller övrig personal lär Malmö på skilda grunder vara att beteckna som det för rekryteringen lämpligaste alternativet.

Minoriteten inom Söderbygdens vattendomstol, som enligt vad förut sagts tillstyrker förflyttning till Malmö, betonar att det ej torde finnas någon ort inom domsområdet utom Malmö, som kan anses överlägsen Stockholm som kansliort.

Förläggning till Hälsingborg föreslås i den förut omnämnda skrivelsen den 26 februari 1958 från *stadsfullmäktiges i Hälsingborg ordförande*. Förslaget understöddes i skrivelsen den 27 februari 1958 från *vattenrättsdomaren i Söderbygdens vattendomstol*, som med instämmande av domstolens båda vattenrättsingenjörer uttalar, att liknande skäl som anförts till förmån för Malmö som kansliort synes tala för att även Hälsingborg är att föredraga framför Jönköping eller Växjö. Särskilt i det för domstolen viktigaste hänseendet, nämligen belägenheten som utgångspunkt för domstolsresorna, erbjuder Hälsingborg stora fördelar och får med tanke på dom-

stolens nuvarande och påräkneliga geografiska målfördelning anses vara den jämte Malmö bästa platsen. För det fall att förflyttning skall ske och Malmö därvid ej kommer i fråga, förordas därför Hälsingborg som förläggningssort.

Beträffande möjligheterna att i resp. städer anskaffa kansli lokaler samt bostäder för befattningshavarna kan av yttrandena inhämtas följande.

Drätselkammaren i Jönköping förklarar sig beredd att uthyra eller förmedla uthyrning av kansli lokaler och bostäder till befattningshavarna under förutsättning av skälig varseltid, förslagsvis ett år.

Byggnadsstyrelsen erinrar om att ett nytt landsstatshus nyligen uppförts i Jönköping. Därigenom blir en del lokaler av skiftande storlek lediga, bl. a. en lokal i ett nybyggt hus, vilken skulle lämpa sig väl för vattendomstolen utan några mera betydande ändringsarbeten. I Växjö, anför byggnadsstyrelsen vidare, torde möjligheter finnas att för vattendomstolens räkning förhyra lokaler i en nybyggnad, som beräknas vara klar under första halvåret 1959.

Drätselkammaren i Växjö förklarar sig villig att ställa två lägenheter i ett av Växjö stad ägt hus till vattendomstolens förfogande ävensom att tillfredsställa alla önskemål beträffande ändringsarbeten i lägenheterna. Drätselkammaren uttalar vidare, att den anser sig kunna tillgodose de önskemål om anvisning på bostäder, eventuellt egnahemstomter, som domstolspersonalen skulle kunna uppställa.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anför, att någon svårighet att anskaffa tillfredsställande lokaler för vattendomstolen i Malmö ej föreligger.

I skrivelsen från *stadsfullmäktiges i Hälsingborg ordförande* uttalas, att staden som säte för domstolen kan i första hand erbjuda Pålslö slott, beläget i norra stadsdelen, och att staden även är beredd att medverka vid anskaffandet av bostäder till personalen.

Vad angår frågan om en omreglering av domsområdet i samband med förflyttning av domstolen har i yttrandena icke framförts erinran mot utredningsmannens förslag att från Söderbygdens till Österbygdens vattendomstol överföra Gotland.

Vattenöverdomstolen, länsstyrelsen i Södermanlands län samt *distriktsingenjören för vatten och avlopp i Stockholms, Södermanlands och Gotlands län* uttalar sig för att den nordligaste delen av Söderbygdens vattendomstols domsområde överföres till Österbygdens vattendomstol.

Departementschefen

Söderbygdens vattendomstol, vars domsområde omfattar de sydöstra och södra delarna av landet från och med Nyköpingsåns vattenområde, har alltsedan den inrättades år 1919 haft sitt kansli förlagt till Stockholm. I detta fall har alltså gjorts ett avsteg från den eljest vedertagna grundsatsen, att en domstol bör vara förlagd inom det område där den har att verka. Med

hänsyn till vattendomstolarnas stora domsområden och det speciella sätt på vilket de arbetar torde den angivna grundsatsen icke kunna sägas ha samma betydelse för dessa domstolar som för de allmänna domstolarna. Grundsatsen bör dock tillämpas även i fråga om vattendomstolarna, därest icke särskilda skäl motiverar ett avsteg. Vid den utredning för omprövning av frågan om Söderbygdens vattendomstols förläggning, som nu verkställts på riksdagens initiativ, har vissa sådana skäl framförts. Till stöd för bibehållande av den nuvarande förläggningssorten har sålunda bl. a. åberopats, att en flyttning skulle kunna försvåra rekryteringen av personal vid domstolen; vidare har pekats på de fördelar, som är förenade med att domstolen har kansli lokalerna gemensamma med den till Stockholm förlagda Österbygdens vattendomstol, samt möjligheterna till nära kontakt med de i Stockholm verksamma myndigheter m. fl. som sysslar med vattenrättsliga frågor. De anförda synpunkterna förtjänar visst beaktande, men de innefattar icke några avgörande skäl för domstolens nuvarande förläggning utom sitt domsområde. Vad särskilt rekryteringsfrågan beträffar torde denna — såsom också bestyrkes av de senaste årens erfarenheter från de vattendomstolar som ligger utom Stockholm — icke behöva vålla några svårigheter efter de betydande löneförbättringar som skett för vattendomstolarnas personal.

Den nu verkställda utredningen har därjämte givit vid handen att tyngdpunkten i Söderbygdens vattendomstols verksamhet under senare år varit förlagd till de sydligare delarna av domsområdet. Av de mål, som under åren 1946—1955 anhängiggjorts vid vattendomstolen, har sålunda omkring 40 procent kommit från Småland samt omkring 42 procent från Skåne, Blekinge och den del av Halland, som hänföres under Söderbygdens vattendomstol. Det är troligt, att denna målens geografiska fördelning inom domsområdet i stort sett kommer att bestå under en överskådlig framtid. Detta talar med styrka för en förflyttning av domstolskansliet till lämplig ort inom domstolens eget verksamhetsområde. Tydligt är att en förläggning på välbelägen plats inom domsområdet skulle bringa domstolen i närmare kontakt med de trakter där målen förekommer och, genom att domstolens resor kan ordnas på ett smidigare och billigare sätt, främja möjligheterna att organisera arbetet praktiskt och effektivt.

Såväl principiella som praktiska skäl talar således enligt min mening för att Söderbygdens vattendomstol bör vara förlagd till ort inom sitt eget domsområde. Till detta resultat har även utredningsmannen liksom det övervägande antalet remissinstanser kommit. Jag anser mig därför böra förorda flyttning av domstolskansliet från Stockholm till ort inom domsområdet.

Utredningsmannens undersökning har lett till förslag om flyttning till endera av städerna Jönköping och Växjö utan bestämt förord för någon av dem. Under remissbehandlingen har därjämte från några håll Malmö föreslagits som ny kansliort. Även förslag om förläggning till Hälsingborg har framkommit.

Malmö och Hälsingborg ligger i det vidsträckta domsområdets periferi, och

förläggning till någon av dessa städer skulle ej i full utsträckning tillgodose syftet med en förflyttning från Stockholm. Valet bör därför stå mellan Jönköping och Växjö. Båda dessa städer, som är residensstäder, synes i huvudsak lämpliga som kansliorter för domstolen. Enligt vad som upplysts finns på båda hållen goda utsikter att ordna tillfredsställande kanslilokaler liksom även bostäder för personalen. För Jönköping har bl. a. anförts att denna stad inrymmer Göta hovrätt, som visserligen ej är överinstans för vattendomstolen men som ändå kan ha viss betydelse för denna ur rekryterings- och kontaktsynpunkt. Till förmån för Växjö talar å andra sidan att staden ligger mera centralt än Jönköping inom domsområdet. Växjö är därjämte mera välbeläget i förhållande till de trakter där måltätheten enligt vad utredningen visar är störst; som förut nämnts har tyngdpunkten i domstolens verksamhet visat en tendens till förskjutning söderut. Ur dessa synpunkter innebär en förläggning till Växjö påtagliga fördelar. Arbetsmarknadsstyrelsen och lokaliseringsutredningen rörande statlig verksamhet har ur de synpunkter som dessa organ har att bevaka tillstyrkt förflyttning till Växjö. Med hänsyn till det anförda har jag kommit till den uppfattningen att Växjö bör givas företräde framför Jönköping. Jag vill alltså förorda att Växjö väljes såsom ny kansliort för vattendomstolen.

Innan vidare åtgärder för en förflyttning vidtages, torde frågan böra underställas riksdagen för principavgörande. Därest riksdagen ej har någon erinran mot den föreslagna förflyttningen, bör det få ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan lämpliga kanslilokaler anskaffats, bestämma tidpunkt för flyttningen. Denna synes kunna genomföras tidigast under budgetåret 1959/60. Någon medelsanvisning för nästa budgetår e. fordras alltså icke för ändamålet.

I samband med flyttningen av vattendomstolens kansli från Stockholm bör domkretsindelningen jämkas. Gotland bör sålunda med hänsyn till trafikförbindelserna icke vidare hänföras till Söderbygdens vattendomstol utan läggas under Österbygdens vattendomstol. Även viss jämkning av den norra gränsen av Söderbygdens vattendomstols område torde få övervägas. Närmare ställningstagande härtill behöver dock ej ske i detta sammanhang.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva att Söderbygdens vattendomstols kansli från och med dag, som Kungl. Maj:t bestämmer, skall vara förlagt till Växjö.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Margit Hirén

Bilaga A

**Fördelning på län av de till Söderbygdens vattendomstol åren
1946—1955 inkomna målen**

(i procent)

	Fördelning efter målantal ¹	Fördelning efter sidantal ²
Södermanlands län	3,1	2,6
Östergötlands län	10,1	7,9
Jönköpings län	11,0	14,8
Kronobergs län	12,9	12,2
Kalmar län	16,9	15,6
Gotlands län	1,8	1,0
Blekinge län	9,0	9,1
Kristianstads län	15,6	13,0
Malmöhus län	16,5	17,4
Hallands län	1,1	1,3
Skaraborgs län	1,5	2,3
Örebro län	0,5	2,8
	100,0	100,0

¹ Mål som hör hemma i mer än ett län har påförts varje berört län.

² Vid beräkningarna har använts antalet sidor (för år 1948 och de första månaderna år 1949 antalet aktbilagor) den 15 april 1956 i fråga om mål, som då ännu ej avgjorts, samt antalet sidor vid avgörandet i fråga om övriga mål. Då mål hör hemma i mer än ett län, har hela sidantalet påförts varje berört län med undantag av »Vätternmälen», där sidantalet fördelats lika mellan berörda län.

Fördelning på län av de vid Söderbygdens vattendomstol den
10 juli 1956 anhängiga målen¹
(i procent)

	Fördelning efter målantal	Fördelning efter sidantal
Södermanlands län	4,1	1,8
Östergötlands län	12,9	9,4
Jönköpings län	10,3	12,9
Kronobergs län	11,3	8,1
Kalmar län	14,4	9,7
Gotlands län	1,0	0,2
Blekinge län	8,3	12,2
Kristianstads län	15,0	22,5
Malmöhus län	16,5	15,4
Hallands län	1,0	0,2
Skaraborgs län	3,6	5,0
Örebro län	1,6	2,6
	<u>100,0</u>	<u>100,0</u>

¹ Om mål hör hemma i mer än ett län har målet i sin helhet tillgodosäkrats varje berört län, utom såvitt avser sidantalet i »Vätternmålen», vilket fördelats mellan Östergötlands, Jönköpings, Skaraborgs och Örebro län.

Bilaga C

Fördelning på län av de till Söderbygdens vattendomstol åren
1946—1950 och 1951—1955 inkomna målen¹

(i procent av hela målantalet)

	1946—1950	1951—1955
Östergötlands län	9,6	10,6
Jönköpings län	12,5	9,2
Kronobergs län	15,0	9,9
Kalmar län	17,3	16,3
Blekinge län	6,6	11,4
Kristianstads län	15,6	15,6
Malmöhus län	14,4	19,2
Övriga län	9,0	7,8
	<u>100,0</u>	<u>100,0</u>

¹ Mål som hör hemma i mer än ett län har påförts varje berört län.

Vid Söderbygdens vattendomstol den 1 oktober 1956 anhängiga mål
(Målen utmärkta med kryss)

